

**Adroddiad i'r:** CABINET

**Dyddiad y Cyfarfod:** Ionawr 24<sup>ain</sup>, 2013

**Prif Aelod Cabinet:** Y Cyngorydd Julian Thompson-Hill

**Prif Swyddog:** Paul McGrady, Pennaeth Cyllid ac Asedau

**Teitl:** Cyllideb 2013/14

**1 Ynglŷn â be mae'r adroddiad?**

Mae'r adroddiad yn manylu ar y gyllideb arfaethedig ar gyfer 2013/14.

**2 Be ydi'r rheswm am greu'r adroddiad hwn?**

Mae rheidrwydd cyfreithiol ar y Cyngor i osod cyllideb gytbwys y mae modd ei chyflawni cyn dechrau pob blwyddyn ariannol ac i osod lefel canlyniadol y Dreth Cyngor i ganiatáu biliau i gael eu hanfon at breswylwyr.

**3 Be ydi'r Argymhellion?**

3.1 Bod y Cabinet yn cefnogi cynlluniau'r gyllideb ar gyfer 2013/14 fel ag y gwelir yn yr atodiadau, ac yn argymhell yn unol â hynny i'r Cyngor llawn.

3.2 Bod y Cabinet yn argymhell y cynnydd canlyniadol o 2.0% yn lefel y Dreth Cyngor ar gyfer 2013/14 i'r Cyngor llawn.

**4 Manylion yr adroddiad**

4.1 Fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei setliad terfynol yng nghanol mis Rhagfyr. Fe ddangosodd hyn y grant a dderbyniai pob Cyngor. Cynyddodd grant Sir Ddinbych o 1%. Mae hyn yn is na'r disgwyl gan i'r gweinidog, ar y funud olaf, gyhoeddi toriad haenen uchaf o £10m o'r setliad llywodraeth leol. Fe olygodd hyn symud £300mil o grant Sir Ddinbych.

4.2 Dangosodd y setliad terfynol doriad yn ein cyllid cyfalaf. Fe dorrwyd y cyfalaf o 15% (sy'n gyfystyr i oddeutu £900mil) i £4.867m. Mae hyn yn golled sylweddol ar ben y toriad o 27% a gawsom dros y ddwy flynedd diwethaf. Y cyllid cyfalaf cyffredinol ydi'r hyn a ddibynnwn arno er mwyn cynnal gwaith lechyd a Diogelwch, gwaith cynnal a chadw sylweddol ayyb - yn sylfaenol, y gwaith sy'n caniatáu inni gadw'n adeiladau ar waith.

**Rhagdybiaethau'r Gyllideb**

4.3 Mae'r rhagolygon ar gyfer cyllid cyhoeddus yn parhau'n wael ar gyfer y tymor canolig. Mae'n debygol y bydd setliadau isel a sefyllfa ariannol anodd yn parhau y tu hwnt i dymor y cynllun tair blynedd bresennol. Mae hyn yn golygu ei bod hi'n bwysig iawn i Aelodau ystyried golwg hirdymor neu ganolig ar bob cynnig ar gyfer arbedion ac i beidio â cheisio am opsiynau hawdd sy'n cynnig atebion byrdymor.

4.4 Roedd y Cynllun Ariannol Tymor Canolig (CATC) wedi rhagdybio'n wreiddiol y byddai cynnydd costau mewn sawl maes. Mae hi bob amser yn anodd rhagweld yn union y newidiadau chwyddiannol mewn cymaint o feysydd

gwariant ac mae'n rhaid i'r Cyngor bob amser fod yn ddoeth gyda'i ragdybiaethau.

### **Codiadau mewn costau tanwydd ac egni**

- 4.5 Roedd y rhagdybiaeth wreiddiol ar gyfer y cynnydd mewn costau egni yn 15%, yn seiliedig ar brofiad blaenorol ynghyd â'r codiadau a gyhoeddwyd yn yr hydref ar gyfer y cyflenwad domestig. Fodd bynnag, mae'r wybodaeth orau sy gennym ar hyn o bryd yn awgrymu y bydd costau ein cytundebau egni'n codi o ryw 5%. Serch hynny, roeddem wedi medru lleihau'n defnydd yn sylweddol yn ystod llynedd hefyd, felly fe fydd yr effaith cyffredinol ar y gyllideb yn finimol. Fe ragdybir hefyd y bydd codiad yn y gyfradd o Dreth Garbon a delir.
- 4.6 A derbyn natur ymfflamychol y farchnad egni, bydd y CATC yn parhau i ragdybio codiadau uwch yn y blynyddoedd i ddod ac fe ddiwygir hyn wrth inni weithio trwy'r broses gyllidebol pob blwyddyn.

### **Cyflog a Statws Sengl**

- 4.7 Fe wnaethpwyd rhagdybiaeth ar gyfer codiad mewn cyflog staff ar gyfer 2013/14. Fe ragdybiwyd y codiad yng ngoleuni unfannu cyflogau am dair blynedd, chwyddiant yn rhedeg ar oddeutu 2.7%, codiadau yng nghyfraniadau pensiwn a gostyngiadau mewn amrywiol daliadau lles.
- 4.8 Mae'r hinsawdd economaidd wael a chyhoeddiad diweddar y Canghellor y dylai codiadau cyflog y sector gyhoeddus gael eu cyfyngu i gyfartaledd o 1%, ynghyd â setliadau ariannol cyfredol gwael i Gynghorau Lloegr, yn golygu fod codiad cyflog arwyddocaol yn llai tebygol. Fe negodir cyflogau ar lefel y DU ar gyfer Cynghorau. Mae hyn yn golygu y bydd Cynghorau Lloegr yn debygol o wthio am godiad bach iawn mewn costau cyflogau. Mae'r gyllideb yn rhagdybio codiad cyflog o fymryn dros 1%.
- 4.9 Fe fydd hi'n fisoedd lawer cyn y byddwn unrhyw faint yn fwy pendant ynglŷn â chynigion ar gyflogau. Fe ddylwn, felly, gadw'r rhagdybiaeth oddifewn i'r gyllideb. Os bydd y codiad fymryn yn uwch nag 1%, fe fydd cronfa wrth gefn i dalu am hyn. Petai'r codiad fymryn yn llai na'r 1%, byddai'n creu arbediad gyda dau ganlyniad - yn gyntaf, cynhyrchu arian gan y byddai gennym lwfans cyllid ond dim gwariant ac yn ail, ffurfio arbedion ychwanegol ar gyfer 2014/15. Mae hyn yn adlewyrchu'r trefniadau a oedd gennym yn mynd i mewn i 2012/13. Bydd unrhyw gyllid cyflogau sy'n parhau heb ei wario ar gyfer y naill flwyddyn yn cynhyrchu tanwariant a gaiff ei drosglwyddo i'r gronfa buddsoddi strategol. Fe ragdybiwyd y byddai unrhyw gyllid na chlustnodir yn cael ei gynnwys mewn blynyddoedd i ddod er mwyn lliniaru pwysau yn y dyfodol.
- 4.10 Fe achosodd y cytundeb ar statws sengl 2 faich ariannol i gyllideb y Cyngor. Y cyntaf oedd cynnydd unigryw mewn costau cyflogau wrth i nifer o staff gael eu symud i raddfeydd uwch; a'r ail oedd 'tuedd cynyddol' y graddfeydd hyn. Hynny ydi, staff a fyddai wedi'u penodi ar waelod y raddfa yn symud i fyny i ben y raddfa dros amser. Rydyn ni'n pennu cyllideb i dalu am y 'duedd' hon ac mae disgwyl iddi ei ddyrannu'n llawn i wasanaethau erbyn 2014/15. Yn ychwanegol, mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn amddiffyn cais cyflog cyfartal gan nifer o staff sy'n honni camwahaniaethu dros gyfnod arwyddocaol. Pe byddai'r Cyngor yn

aflwyddiannus yn ei amddiffyniad, yna fe fydd disgwyl iddo dalu allan swm arwyddocaol o arian i'r rhai sy'n hawlio. Mae darpariaeth wedi'i glustnodi yn benodol ar gyfer hyn.

- 4.11 Mae'r Cyngor hefyd yn bresennol mewn trafodaethau gydag Undebau Llafur i symud y lwfans defnyddiwr car hanfodol oddi wrth staff. Mae cyllideb 2013/14 yn rhagdybio y bydd hyn yn cael ei gytuno a'i gyflwyno'n raddol dros y flwyddyn, gan arbed £200mil yn y flwyddyn gydag arbedion pellach yn 2014/15.

### **Pwysau Chwyddiannol Eraill**

- 4.12 Fe ragdybir y bydd codiadau canrannol bychain mewn trethi busnes ar gyfer eiddo'r cyngor a phremiwm yswiriant ac ymgodiad chwyddiannol yng nghostau cytundeb Menter Cyllid Preifat (MCP/PFI) y Cyngor. Cyfanswm y rhain ydi £160mil.

- 4.13 Fe ragdybir y bydd gwasanaethau'n llyncu unrhyw bwysau chwyddiannol eraill oni bai i'r rhain gael eu codi'n benodol adeg herio gan y gwasanaethau.

### **Diogelu ysgolion**

- 4.14 Mae Llywodraeth Cymru'n disgwyl y bydd ysgolion yn cael diogelu rhag arbedion. Mae'n rhaid i'r Cyngor sicrhau i ysgolion swm sy gyfwerth ag 1% uwchlaw'r setliad a dderbyniodd LIC. I Sir Ddinbych, mae hynny'n golygu y bydd ysgolion yn derbyn codiad cyllid o oddeutu £1,237mil (2.08%). Allan o hyn, mae'n rhaid iddyn nhw lyncu unrhyw godiadau mewn costau staffio – statws sengl, codiadau cyflog ayyb. Roedd yn rhaid i'r Cyngor ddiogelu ysgolion llynedd pan dderbyniwyd ganddyn nhw oddeutu £1.2m. Mae'n debygol y bydd y diogelu hyn yn parhau i mewn i 2014/15.

### **Diogelu Gwasanaethau Cymdeithasol**

- 4.15 Yn ychwanegol i'r diogelwch ar gyfer ysgolion, fe ddisgwylir i'r Cyngor ddiogelu a chynyddu cyllidebau Gofal Cymdeithasol o 2.08% (£958mil) ar gyfer y flwyddyn hon yn unig. Allan o hyn, mae'n rhaid i'r gwasanaeth lyncu codiadau cyflog, codiadau mewn ffioedd cartrefi gofal a phwysau eraill.

- 4.16 Fe ddynododd Cyfrifiad 2011 fod nifer sylweddol yn llai o bobl dros oedran 85 nag oedd y Cyngor yn derbyn ariannu ar eu cyfer. Mae hyn yn debygol o arwain at doriad mawr yn ariannu'r Cyngor ar gyfer 2014/15. Mae trafodaethau'n digwydd gyda Llywodraeth Cymru ond, am y tro, mae adrannau'r Gwasanaethau Cymdeithasol yn rhagdybio y bydd yr ariannu ychwanegol ar gael am un flwyddyn yn unig ac y'i collir yn 2014/15.

- 4.17 Roedd Gwasanaethau Cymdeithasol Oedolion a Gwasanaethau Cymdeithasol Plant wedi bwriadu gwneud arbedion ar gyfer 2013/14 gan fod y diogelu heb ei gyhoeddi'n ffurfiol hyd nes mis Rhagfyr. Mae disgwyl felly i'r gwasanaethau parhau i wneud arbedion effeithlonrwydd, ond caiff y rhain wedyn eu hail-fuddsoddi nôl yn y gwasanaeth.

- 4.18 Mae diogelu Gofal Cymdeithasol ac Addysg yn gosod straen ychwanegol ar wasanaethau eraill yn y Cyngor gan fod rhaid iddyn nhw gael hyd i arbedion

ychwanegol i wneud iawn am hyn. Ar gyfer 2013/14 mae rhyw £102m (56%) o'n cyllideb wedi'i ddiogelu.

### **Cynllun Cymorth Treth Cyngor**

4.19 O dan agenda diwygio lles Llywodraeth y DU, mae Budd-dal Treth Cyngor wedi'i ddiodymu a'i ddisodli gan 'Gymorth Treth Cyngor'. Mae hyn wedi golygu trosglwyddo swm o arian i Gynghorau sy tua 10% yn llai na'r lefel a ddarparwyd yn flaenorol. Yna, fe ddyfeisiodd LIC gynllun a gaiff ei gymeradwyo erbyn diwedd mis Ionawr. Bydd y Cyngor yn derbyn oddeutu £8.3m yn 2013/14, sy tua £1m yn llai na'i wariant yn 2012/13.

4.20 Yn ychwanegol i'r golled hwn, bydd raid i'r Cyngor anfon biliau Treth Cyngor at breswylwyr sy o bosib erioed wedi talu Treth Cyngor o'r blaen. Fe ragwelir y bydd nifer o'r rhain yn peidio â thalu ac felly bydd costau casglu ychwanegol yn cael eu achosi ac fe all fod cynnydd mewn drwgddyledion. Fe fydd darpariaeth drwgddyledion y Cyngor yn cael ei chynyddu o £200mil ac fe ragdybir y bydd y gyfradd casglu yn gostwng o 0.5%.

### **Gweithdai Cyllideb**

4.21 Fe gynhaliwyd dwy rownd o weithdai cyllideb ym misoedd Tachwedd a Rhagfyr lle gafodd pob aelod gwahoddiad. Fe roddwyd ystyriaeth i dri o feysydd – arbedion, blaenoriaethau ar gyfer buddsoddiadau a lefelau Treth Cyngor posib.

### **Arbedion**

4.22 Mae gwasanaethau wedi cynnig arbedion o fymryn yn llai na £3.1m (fel ag y gwelir yn Atodiad 1). Fe archwiliwyd y rhain mewn manylder gan yr aelodau adeg Herio gan y Gwasanaethau a'u cyflwyno i aelodau yng ngweithdai cyllideb mis Tachwedd. Fe farnwyd fod yr holl arbedion yn ymarferol ac ni chodwyd unrhyw wrthwynebiadau gan aelodau i unrhyw un o'r cynigion.

### **Blaenoriaethau**

4.23 Ym mis Medi, fe gymeradwyodd yr aelodau'r Cynllun Corfforaethol ynghyd â chyfres o brosiectau. Yna, yn y gweithdai cyllideb, fe ofynnwyd i'r aelodau ystyried sut i ddyrannu cyllid blaenoriaethau i'r prosiectau hyn. Fe ddangosir y rhaniad arfaethedig isod:

Blaenoriaeth	£mil	Pwrpas
Moderneiddio Addysg	200	Buddsoddi cyfalaf
Priffyrdd	100	Buddsoddi cyfalaf
Economi	160	I'w gadarnhau
Moderneiddio	140	I'w gadarnhau
Gofal Cymdeithasol	400	Buddsoddi cyfalaf

4.24 Fe ddyrannir yr arian hwn i brosiectau o'r Cynllun Corfforaethol ac ar sail achosion busnes llawn.

### **Treth Cyngor**

4.25 Fe nododd aelodau hefyd y math o gynnydd mewn Treth Cyngor y dymunent nhw ei weld. Rhoddodd yr aelodau ystyriaeth i nifer o opsiynau fel ag y dangosir isod. Cynnydd o 2.75% oedd y rhagdybiaeth wreiddiol ar gyfer

dibenion cynllunio ariannol. Amrediad yr ymatebion gan y grwpiau oedd i'r Dreth Cyngor fod ar neu o dan y raddfa chwyddiant ar gyfer y canoldymor ac ar gyfer 2013/14, yr awgrym cyffredinol oedd y dylai fod rhwng 2% a 2.5%, gorau oll pe byddai ar begwn is yr amrediad hwn.

Cynnydd %	Incwm £000k
0	0
1	400
2	800
2.75	1,100
3	1,200
4	1,600

4.26 Y rhagdybiaeth wreiddiol oedd am godiad o 2.75%. Fodd bynnag, fe ganiataodd arbedion o gytundebau a ail-negydwyd i hyn ostwng i 2.5%. Mae ardoll y Gwasanaeth Tân wedi ei chadarnhau fel £70mil islaw'r lefel a gynlluniwyd ac mae rhagdybiaeth ostyngol ar gyfer codiadau cyflog yn lleihau'r pwysau o £130mil. Mae'r rhain gyda'i gilydd yn arbed cyfwerth â 0.5% o Dreth y Cyngor, gan wneud 2.0% yn gyraeddadwy.

4.27 Y rhagdybiaeth sylfaenol ar gyfer y dyfodol ydi y bydd Treth Cyngor yn codi o oddeutu 2% pob blwyddyn.

**5 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?**  
Mae rheolaeth effeithiol o refeniw a chyllideb cyfalaf y cyngor a throsglwyddo'r strategaeth gyllidol a gytunwyd yn tanategu gweithgarwch ymhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

**6 Be fydd yn ei gostio a sut fydd hyn yn effeithio ar wasanaethau eraill?**  
Mae Atodiad 1 yn dangos yr arbedion a gytunwyd. Fe drosglwyddwyd hefyd nifer o grantiau i mewn i'r setliad ac fe ddangosir y rhain yn Atodiad 2. Mae Atodiad 3 yn dangos cyllideb lawn y Cyngor a goblygiadau'r cynigion oddifewn i'r adroddiad hwn. Mae'r gyllideb net wedi codi o £177.4m yn 2012/13 i £190.7m yn 2013/14. Mae hyn yn bennaf oherwydd trosglwyddiad Budd-dal Treth Cyngor (£8.4m) o Lywodraeth y DU a throsglwyddiadau grantiau o £3m o Lywodraeth Cymru.

**7 Be ydi prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb a ymgwymerwyd ar y penderfyniad?**  
Mae gwasanaethau unigol yn gyfrifol ar gynnal asesiadau o'r effaith ar eu cynlluniau arbed sy'n gynnwysedig oddifewn i'r gyllideb.

**8 Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd gyda Craffu ac eraill?**  
Cynhaliwyd heriau gan y gwasanaethau gyda phob pennaeth gwasanaeth ac roedd pob her yn cynnwys cynrychiolwyr o'r pwyllgor craffu a'r Cabinet. Cynhaliwyd gweithdai Cynllun Corfforaethol a Chyllideb gydag aelodau ym misoedd Medi, Tachwedd a Rhagfyr.

**9 Datganiad Prif Swyddog Cyllid**

Bydd 2013/14 yn flwyddyn heriol arall i gyllid y Cyngor. Mae'n debygol y bydd setliadau digon isel yn parhau am y canoldymor a rhaid i'r Cyngor fod yn wylidwrus o hyn wrth osod y gyllideb hon.

Mae'r gyllideb fel ag y'i cyflwynir yn realistig ac yn ymarferol. Mae'n gwneud arbedion digonol er mwyn cadw'n sefyllfa'n gytbwys, diogelu prif wasanaethau rhag gostyngiadau mawr a chaniatáu buddsoddiad o £1m i flaenoriaethau'r Cyngor.

Fe gyflwynir hyn gyda chodiad o 2.0% yn Nhreth y Cyngor sy'n cymharu â chwyddiant cyffredinol sy'n rhedeg ar oddeutu 2.7%.

**9 Pa risgiau sy ac oes unrhyw beth y gallwn ni ei wneud i'w lleihau?**

Os na chytunir ar y gyllideb oddifewn i'r amserlen berthnasol, yna fe fydd y Cyngor yn torri'r gyfraith.

Dyma'r cyfnod ariannol mwyaf heriol a wynebodd y cyngor ac fe fyddai methu â chyflwyno'r strategaeth gyllidol a gytunwyd yn gosod pwysau pellach ar wasanaethau yn y flwyddyn ariannol bresennol a blynyddoedd y dyfodol. Bydd monitro a rheolaeth gyllidol effeithiol ac adrodd nôl buan o amrywiannau yn helpu i sicrhau bydd y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

**10 Gallu i wneud y Penderfyniad**

Mae rheidrwydd ar awdurdodau lleol, o dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, i wneud trefniadau ar gyfer gweinyddiad priodol eu cyllid.